

กล้วย อาหารปราชญ์ของคนจน

กล้วยเป็นพืชที่มีความสำคัญมากต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคแถบร้อนของโลกมาก เพราะนอกจากจะเป็นอาหารแล้ว กล้วยยังเป็นสินค้าออกที่นำเงินเข้าประเทศปีละมากๆ กล้วยมีคุณค่าทางอาหารสูงคือ มีทั้งวิตามิน A และ C และมีคาร์โบไฮเดรตถึง 22% เนื้อกล้วยเวลาสุกนุ่ม หวาน และมีกลิ่นหอม คุณสมบัติเด่นอีกประการหนึ่งที่ทำให้กล้วยเป็นพืชที่นิยมปลูกกันมากคือ กล้วยสามารถเจริญเติบโตได้เร็วในสภาวะที่เหมาะสม กล้วยจะออกผลใน 10-12 เดือน และผลจะสุกในอีก 5-6 เดือนต่อมา

กล้วยมีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Musa sapientum* ซึ่งแปลว่าผลไม้ของนักปราชญ์ ตำนานนิทานของชาวอินเดียเล่าว่า มีชายคนหนึ่งเมื่อได้นอนพักใต้ต้นกล้วย พอรับประทานกล้วยเข้าไปเขาได้เกิดความรู้ขึ้นทันที

นักประวัติศาสตร์ได้พบหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์รู้จักปลูกกล้วยเป็นอาหารมานานแล้ว วรรณกรรมสันสกฤต จีน และมลายูโบราณต่างก็ได้กล่าวถึงกล้วย กวีชาวอาหรับชื่อ Masudi ซึ่งเสียชีวิตในปี พ.ศ. 1499 ได้เขียนบทกลอนเกี่ยวกับอาหารเลิศรสที่เป็นที่นิยมกันมากใน Damascus ของซีเรีย Constantinople ของตุรกี และ Cairo ของอียิปต์ ว่าทำจากอัลมอนต์ นำผึ้ง กล้วย และน้ำมันถั่ว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศแถบเมดิเตอร์เรเนียน

รู้จักกล้วยมานานร่วมพันปีแล้ว ผู้ที่นำไปปลูกในทวีปอเมริกาเป็นครั้งแรก คือบาทหลวงชื่อ Tomas de Berlanger ในปี พ.ศ. 2055 และจากนั้นกล้วยก็ได้กระจายแพร่หลายไปทั่วโลก

ขณะนี้มีนักวิชาการกลุ่มหนึ่งกำลังสนใจพืชตระกูลกล้วยชนิด *Ensete ventricosum* หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า enset เพราะพืชชนิดนี้สามารถเจริญเติบโตได้ดีในที่แห้งแล้ง ชนพื้นเมืองของประเทศเอธิโอเปียสามารถใช้กล้วยชนิดนี้เป็นอาหารบรรเทาความรุนแรงของทุพภิกขภัยได้

S. Brandt นักโบราณคดีแห่งมหาวิทยาลัย Florida พบว่า ผลกล้วย enset มีรสดีเมื่อสุก คือมีรสชาติเหมือนมันฝรั่งและหากนำมาบดและหมักนาน 2-3 เดือน เราสามารถใช้มันทำเค้กและเป็นอาหารหลัก

ได้ โยของต้นยังสามารถนำมาทอเป็นผ้า จากของมันยังช่วยยึดดินไม่ให้พังทลาย Brandt ได้พบว่าในอดีตเมื่อ 5,000-10,000 ปีก่อนโน้น ชาวเอธิโอเปียนิยมปลูกต้นกล้วยชนิดนี้มาก บาทหลวงชาวโปรตุเกสซึ่งเคยเดินทางท่องเที่ยวในเอธิโอเปียเมื่อ 300 ปีก่อนนี้ได้บันทึกไว้ว่า ชาวเอธิโอเปียถือว่าใครก็ตามที่ปลูกต้นกล้วย enset จะไม่มีวันอดตาย แต่ปัจจุบันนี้กล้วยสารพัดประโยชน์นี้มีพบเฉพาะในบริเวณตอนใต้ของเอธิโอเปียเท่านั้นเอง Brandt สันนิษฐานว่า กษัตริย์เอธิโอเปียในอดีตอาจจะทรงคิดว่า กล้วย enset เป็นอาหารของไพร่ จึงทรงไม่สนับสนุนการปลูก enset ความแพร่หลายของกล้วยชนิดนี้ในเอธิโอเปียจึงหยุดชะงักลง

เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2536 ในการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับกล้วย enset ที่ประเทศเอธิโอเปีย ได้มีนักเกษตร นักประวัติศาสตร์ นักมานุษยวิทยา นักนิเวศวิทยา และนักโภชนาการ เข้าร่วมประชุมมากมาย เพื่อปรึกษาหาหนทางความเป็นไปได้ในการระดมปลูกพืชชนิดนี้ในเอธิโอเปียอีกครั้งหนึ่ง เพราะขณะนี้เอธิโอเปียกำลังประสบปัญหาภัยแล้งและผู้คนนับล้านกำลังอดอาหารตาย

องค์การสหประชาชาติได้ทุ่มเงินช่วยเอธิโอเปียมานานร่วม 40 ปีแล้วแต่ก็ยังไม่ได้ผล การปลูกต้นไม้ของปราชญ์เพื่อคนจนอาจจะช่วยบรรเทาภาวะอาหารขาดแคลนของเอธิโอเปียได้บ้าง

เราลองปลูก enset แถวอีสานของเราบ้าง จะดีไหม